

ЈОШ ЈЕДНОМ ПОВОДОМ ИЗАБРАНИХ ДЕЛА НЕБОЈШЕ ЈЕВРИЋА, „СРПСКОГ БУКОВСКОГ” И „СРПСКОГ ХЕМИНГВЕЈА”, ПЕСНИКА ПРЕДЕЛА ГДЕ СУЗЕ НИСУ О.К.

Страшона Страшни није побегао

Он пише у фрагментима. Човек попут њега у времену попут овог једино тако и може. Фрагменти: сев светлости у рушевинама. Расути делићи неке монументалне форме, за коју снаге више немају ни писац ни читалац. Крхотине разбијене слике на којој се и сами налазимо. Окрајци романа отети огњу, још врели. Фронцле смисла, таман толике колико га је преостало у нашим животима, у нашим смртима. Она, овде толико спомињана, „лазаревска зрна соли из којих ће, једном, све поново нићи”. Клице очаја и ината, катастрофе и препорода, уједно. Водич за оне којима ће бити писано, кад се шећерна водица опет усмрди, да намирују наше рачуне

Пише: Богдан Десница

Ти-хо, ван осве-тље-ног кру-га на по-зор-ни-ци и ва-ша-ра не-под-но-шљи-вих та-шти-на,
тог но-вог три-јум-фа ла-пр-да-ња то-ком про-те-клих го-ди-на, иза-шли су то-мо-ви
иза-бра-них де-ла Не-бој-ше Је-ври-ћа. Да, да, то је онај пи-сац, но-ви-нар,
бај-ко-тво-рац, про-би-свет, бо-ем, адепт тај-них уче-ња Ми-о-дра-га Бу-ла-то-ви-ћа,
рат-ни ре-пор-тер, не-ви-дљи-ви са-пут-ник Ни-ноч-ке Ње-зва-но-ве, ма-ши-но-во-ђа
книн-ског оклоп-ног во-за, ај-дук из дру-жи-не Но-ва-ка Ро-ма-ниј-ског. И та-та ма-ле
прин-це-зе Ико-ни-је.

Ада-мо-ва
, Цр-

гла-ва

ни ко-фер

,
Фај-ронт

,
Ко-ко-ши-њи рат

,
Ти-хи тат

,
Хе-рој на ма-гар-цу пу-ту-је у Хаг

,
Срп-ски ру-лет

...

Пре-по-до-бље-ни, про-вин-ци-јал-но пре-по-тент-ни, „све-том” ис-ком-плек-си-ра-ни,
ла-жни Бе-о-град, згр-чен у сво-је сит-не ра-чу-ни-це и ме-ди-ји-ма кри-во-тво-ре-не
жи-во-те, пра-ви се да не ви-ди, да не чу-је. Иг-но-ри-ше, као што би иг-но-ри-сао све-тог
Христофора и све дру-ге ко-ји су нас ста-вља-ли пред ви-со-ки ис-пит сво-јим „све-тим
лу-ди-лом”.

Го-ди-не про-ла-зе, мук све гром-ки-ји. Ду-га драм-ска па-у-за на-кон „пре-су-да оних без
му-да”. „Ле-же Ср-би по ка-фа-ни, што пи-ја-ни, што по-кла-ни.” Не-ма „од-го-ва-ра-ју-ће
ре-цеп-ци-је”, не-ма „но-вих чи-та-ња”, не-ма зна-чај-них ка-шљу-ца-ња и на-ме-шта-ња
чу-пер-ка пре но што ће се укљу-чи-ти ка-ме-ре. Не-ма оне хит-меј-кер-ске „књи-жев-не
кри-ти-ке” ко-ја је плод ме-ђу-соб-них ти-ма-ре-ња чма-ро-љу-ба-ца у књи-жев-ном
еста-бли-шмен-ту, по на-че-лу ре-ци-про-ци-те-та, или про-сто ре-зул-тат
ди-сци-пли-но-ва-ног по-што-ва-ња ди-рек-ти-ва из ста-рог са-зи-ва но-вог иде-о-ло-шког
ко-ме-са-ри-ја-та. Све је исто, са-мо су про-ме-ни-ли ин-тер-на-ци-о-на-лу.

Мо-жда је то са-свим ло-гич-на суд-би-на рат-ни-ка и оних ко-ји их про-сла-вља-ју,
опла-ку-ју, ви-да-ју, осве-шта-ва-ју сво-јом умет-но-шћу.

Као да се ви-ше ни-ко не се-ћа за-што је јед-ног про-ле-ћа по-чет-ком де-ве-де-се-тих пи-сац Н. Ј. оти-шао у рат. Да-нас су по-сред сце-не они ко-је мно-го ви-ше му-чи пи-та-ње: за-што се вра-тио? Ако се за-и-ста вра-тио? Ако је то за-и-ста он, или бар до-во-љан део ње-га?

СПО-МЕ-НИК НЕ-МО-ГУ-ЋЕМ

Не-бој-ша Је-врић. Пи-сац ко-ји је по-ште-но пла-тио сва-ки свој ре-дак, ћут-ке кр-ва-рио на оштрим иви-ца-ма сво-јих ре-чи, до-сет-ка-ма от-ку-пљи-вао сво-ју гла-ву као Аска игром пред ву-ком. Уме-сто сво-јих чи-та-ла-ца ис-ку-ша-вао нај-о-па-сни-је пу-те-ве и мно-ге на-ив-не спа-со-но-сно од-вра-тио од „па-кле-ног ту-ри-зма”. За-ла-зио са оне стра-не гра-ни-це жи-во-та и вра-тио се. Спо-ме-ник не-мо-гу-ћем. Та-ко ре-дак у овој епо-хи при-зе-мља и под-зе-мља, епо-хи ла-ке из-ра-чун-љи-во-сти. Отуд по-ти-че ње-го-ва ла-ко-ћа, отуд по-ти-че ње-го-ва те-жи-на.

Пе-сник пре-де-ла где су-зе ни-су О.К.

Де-цем-бар у Бе-о-гра-ду, 2003, че-ти-ри и по го-ди-не по-сле ра-та и не-зна-но ко-ли-ко пре ра-та. У ру-ка-ма *Ко-ко-ши-њи рат*, Је-врићев и је-врићев-ски, дан пун не-ис-пла-ка-них су-за пе-сни-ки-ње Да-рин-ке, тог не-ве-ро-ват-ног кри-ка сло-бо-де усред ужа-сне при-штин-ске там-ни-це за Ср-бе.

За-ста-не-те над овим стра-ни-ца-ма над ко-ји-ма леб-ди оно смрт-но за-бри-ну-то: „хм”, „да, да”, „али ипак”, „са дру-ге стра-не”. За-ста-не-те и ви-ди-те ка-ко су сло-ва оро-си-ла кр-вљу. Ствар-ном мр-ко-цр-ве-ном кр-вљу. Су-зе? До-дир-не-те ја-го-ди-ца-ма пр-сти-ју и при-не-се-те. Сла-но, с бла-гом гор-чи-ном ка-квог ле-ка. Ох, да, опро-сти-те, о ко-јој смо оно те-о-ри-ји го-во-ри-ли? Да, да, на-рав-но, би-ла је то ва-ша ум-на прет-по-став-ка. Жур-на-ли-зам? Сла-жем се да он ни-је умјет-ник, не-ма ту ни-шта умјет-но.

РО-МА-НИ ОТЕ-ТИ ОГ-ЊУ, ЈОШ ВРЕ-ЛИ

Не-бој-ша Је-врић?

Ах, то је онај бр-бљи-вац о смр-ти ко-ји де-цу за-у-век оп-чи-ња-ва чед-ним бај-ка-ма о лим-ској си-ре-ни, па-туљ-ку Вре-тен-ку, дел-фи-ну Јо-ци, бај-ка-ма у ко-ји-ма за-чу-ђе-ни пре-по-зна-је-мо оно нај-бај-ко-ви-ти-је вајл-дов-ско. Стра-шо-ња Стра-шни ко-га де-ца во-ле и ко-ји нас раз-не-жи кад де-ци уве-че чи-та-мо ње-го-ву при-чу.

Ски-тач по ужа-сним ви-си-на-ма, пут-ник спа-ље-ном зе-мљом, лан-да-ра-ло за ко-јим го-ре пу-те-ви, го-ре го-ди-не, го-ре зе-мље и те-ла љу-ди у ва-три ста-ре стра-сти, у ва-три смр-ти.

Ва-ра-те се, он је-сте умет-ник: ми-сли у сли-ка-ма, не у пој-мо-ви-ма. А ње-го-ве сли-ке се као ог-ње-ни жиг уре-зу-ју у ко-жу, у свест, у се-ћа-ње.

Сла-жем се, не-ке је ре-че-ни-це мо-гао из-бе-ћи, да-ти их чи-сти-је од на-тру-ха днев-ног. Да, у не-ким де-о-ни-ца-ма је мо-гао би-ти „ма-ње жур-на-ли-сти-чан”. Али, ко зна, мо-жда ће баш то што ми да-нас до-жи-вља-ва-мо као ефе-мер-но јед-ном би-ти ва-жно, нај-ва-жни-је. Мо-жда су баш ту скри-ве-ни ко-до-ви по-мо-ћу ко-јих ће нас су-тра раз-у-ме-ти бо-ље но што са-ми се-бе раз-у-ме-мо да-нас. Се-ћа-те ли се Ча-пе-ко-ве лу-цид-не при-мед-бе да исти-ну о не-ком вре-ме-ну не-ће-мо на-ћи на на-слов-ним стра-на-ма но-ви-на из тог пе-ри-о-да, не-го у ма-лим огла-си-ма?

Је-врић пи-ше у фраг-мен-ти-ма. Чо-век по-пут ње-га је-ди-но та-ко и мо-же. Фраг-мен-ти: сев све-тло-сти у ру-ше-ви-на-ма. Ра-су-ти де-ли-ћи не-ке мо-ну-мен-тал-не фор-ме, за ко-ју ви-ше сна-ге не-ма-ју ни пи-сац ни чи-та-лац. Кр-хо-ти-не раз-би-је-не сли-ке на ко-јој се и са-ми на-ла-зи-мо. Окрај-ци ро-ма-на оте-ти ог-њу, још вре-ли. Фрон-цле сми-сла, та-ман то-ли-ке ко-ли-ко га је пре-о-ста-ло у на-шим жи-во-ти-ма, у на-шим смр-ти-ма. Она, ов-де то-ли-ко спо-ми-ња-на, „ла-за-рев-ска зр-на со-ли из ко-јих ће, јед-ном, све по-но-во ни-ћи”. Кли-це оча-ја и ина-та, ка-та-стро-фе и пре-по-ро-да, ујед-но. Ка-та-лог по ко-јем ће се упра-вља-ти они ко-ји-ма бу-де пи-са-но, кад се ше-ћер-на во-ди-ца опет усмр-ди, да на-ми-ру-ју на-ше ра-чу-не.

КО ЋЕ СВЕ ОВО ДА ПЛА-ТИ

„Ко смо, ода-кле до-ла-зи-мо, у ко-ју ка-фа-ну иде-мо и *ко ће све ово да пла-ти?*”

Тра-же-ћи од-го-вор на ова пи-та-ња, Н. Ј. је јед-ном у зо-ру, из Клу-ба књи-жев-ни-ка, оти-шао у рат. Са-знао је је-ди-но од-го-вор на по-след-ње. Зна се ко је пла-тио, ко и сад пла-ћа.

„Тек ће-мо кроз лу-ди-ло по-ста-ти па-мет-ни!” ве-ли при-по-ве-да-чев глас.

И у но-вим књи-га-ма иза-шлим у окви-ру иза-бра-них де-ла Не-бој-ше Је-ври-ћа („Световид”, Београд) вла-да на-мер-ни ко-рек-тор-ски ха-ос. Тај дух не-ма-ра, ко-ви-тлац ја-ких сли-ка и раз-ба-ру-ше-но-сти и аљ-ка-во-сти и ап-сур-да и ду-хо-ви-то-сти и не-жне гру-бо-сти и си-ро-ве не-жно-сти, то је за-и-ста сни-мак и од-раз жи-во-та о ко-јем је реч. Део тог ко-ви-тла-ца је из-ме-ша-ност ека-ви-це и ије-ка-ви-це, цр-но-гор-ских ар-ха-и-за-ма и бе-о-град-ског ар-гоа.

У том не-раз-лу-чи-вом ко-ви-тла-цу ви-ди-мо ме-ша-ње анар-хи-зма и ни-хи-ли-зма, про-ми-чу бље-ско-ви њи-хо-вог ме-та-фи-зич-ког и фи-ло-зоф-ско-исто-риј-ског сми-сла. Је-врић се с тим ра-до спр-да, али то со-бом пред-ста-вља. У том па-ра-док-су, у тој гор-штач-кој по-бу-ни град-ске ге-ри-ле, све по-ста-је мо-гу-ће. Чак и он сам.

За-то у та-ми ње-го-ве про-зе си-ја над-ствар-но сун-це и кли-ја по-бе-да. Она нам је бли-же не-го што смо ми са-ми се-би. <

(Април 2006)